

Розділ 4

ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

DOI: 10.33310/2519-2809-2019-48-2-127-133

УДК 94(477.73)«19/20»

ВІТАЛІЙ КУЧЕР

аспірант кафедри історії та археології
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна
e-mail: sventoslavkot@gmail.com

МЕДИКОДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ ст.

У пропонованій статті проаналізовано актуальну проблему розвитку медикодемографічної ситуації в Миколаївській області наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Визначено рівень розповсюдження хвороб на території області, з'ясовано їх витоки й рівень захворюваності населення. Проаналізовано матеріально-технічний стан закладів охорони здоров'я та здійснені спроби покращити медикодемографічну ситуацію в області. Виявлено причини, що негативно вплинули на розвиток медичної сфери.

Ключові слова: Миколаївщина, медикодемографічна ситуація, рівень захворюваності, охорона здоров'я, лікувально-профілактичні установи.

Медицина є однією з найважливіших складових соціальної сфери життєдіяльності населення. У період проголошення незалежності України активізувалися численні негативні фактори, що гальмували розвиток національної медицини і спричиняли збільшення рівня захворюваності. Згідно з результатами дослідження вчених Національного інституту стратегічних досліджень Л. Д. Яценко і О. О. Коломієць, області України розподілені на три рівні: високої, середньої та слабкої напруженості. Якщо за рівнем матеріальної забезпеченості Миколаївська область відноситься до слабкого типу напруженості, а умови життя, сфера зайнятості й комплексна оцінка соціально-економічних факторів у ній характеризуються середнім рівнем, то медикодемографічна ситуація Миколаївщини сягає високого рівня напруженості [20, с. 13–15].

Отже, труднощі розвитку даної галузі надають актуальності даному дослідженню. Об'єкт роботи: стан розвитку медицини та рівень захворюваності населення області у 1991-2016 рр. Цілі: осягнення причин високого рівня напруженості вказаної галузі на су-

часному етапі та ретельне вивчення витоків питання, яке постає в кінці ХХ ст.

Мета: проведення об'єктивного комплексного аналізу медикодемографічної ситуації у складний період становлення і розвитку незалежної України задля вирішення проблем соціальної сфери Миколаївської області та її подальшого розвитку.

Дослідженню розвитку медицини та рівня захворюваності Миколаївщини присвячені наукові розвідки багатьох учених. Зокрема, у статті Кісельова А. Ф., Черно В. С., Наконечного І. В. і Руденко А. О. [9] подається короткий опис рівня захворюваності населення на розповсюджені у регіоні хвороби. У колективній монографії за редакцією А. Ф. Кісельова «Туберкульоз Миколаївщини: події, факти та особи в діяльності протитуберкульозної служби області (1900-2011 рр.)» [17] на основі значного статистичного матеріалу подано інформацію про рівень розвитку туберкульозу в означений період. В іншій роботі за редакцією цього ж вченого [6] фокус спрямовано на найбільш болючі проблеми сьогодення, а саме: захворювання на алкоголізм, наркоманію й

інші захворювання психічного характеру. Не обійдено увагою і ступінь захворюваності серед дітей області [7]. Названі вище дослідження присвячені конкретним проблемам, але не дозволяють здійснити загальний аналіз медикодемографічної ситуації області в досліджуваний період.

Зазначимо, що перехід України на ринкову економіку на початку 90-х рр. ХХ ст. негативно відобразився на медичному забезпеченні населення, зокрема, постійно скорочувалися фінансові витрати на охорону здоров'я та інші соціальні потреби. В Україні медицина перестала бути безкоштовною, а платна її форма виявилася занадто дорогою для населення. У лікарнях спостерігалася постійна нестача ліків і медичних засобів, які пацієнти змушені були купувати за власний рахунок [5, с. 9]. Аптечні ліки значно подорожчали, відбулось і скорочення лікарняних ліжок до 5 тис. на всій території Миколаївщини [19, с. 38]. Заробітна плата лікарів за весь період незалежності не досягла рівня високорозвинутих країн Європи, що мотивувало досвідчених лікарів, особливо молодого покоління, шукати роботу закордоном або у приватних клініках, послуги яких коштують занадто дорого для більшості населення області. Відповідно до наявних джерел, серед лікарів Миколаївщини, як і по всій Україні, типовим стають хабарництво, халатність, бюрократія. У місцевих поліклініках переважно триває використання застарілого медичного обладнання, причому рівень профілактичної роботи серед населення знижується [19, с. 38].

Звернемо увагу на динаміку зростання рівня захворюваності серед населення області. У 1991 р. показники сягали 1046,2 на 1000 населення; у 2005 р. відбулося зростання до 1432, 5; 2010 р. – до 1661,2; а в 2013 р. цей показник уже склав 1737,7 [9, с. 33].

За період 1991–2013 рр. динаміка поширеності захворювань характеризувалася зростанням показників у класах новоутворень, хвороб ендокринної системи, розладів харчування й обміну речовин, розладів психіки та поведінки, хвороб системи кровообігу, органів травлення, хвороб сечостатевої й кістково-м'язової систем. Значно зросли показники ускладнень вагітності, пологів і післяполого-

вого періоду, вроджені аномалії та вади розвитку новонароджених. Проте в цей самий період відбулося зменшення захворювань у класах номенклатури хвороб інфекційних і паразитарних захворювань, хвороб крові та кровотвірних органів, захворювань нервової системи, органів дихання, хвороб шкіри та підшкірної клітковини. Скоротилася чисельність травм, отруєнь та інших причин захворювань [9, с. 33].

Незадовільні житлово-побутові умови життя негативно впливають на здоров'я. Найбільш складні ці умови в сім'ях з двома і більшою кількістю дітей. За нормою житлової площі 13,6 м² 63 % населення області має лише 7 м², ізольоване житло зі зручностями мають лише 51 % жителів області [9, с. 33].

Варто наголосити, що недоліки сучасного стану охорони здоров'я сприяли поширенню тенденції на лікування за допомогою нетрадиційної (альтернативної) медицини. Ця хвиля не оминула й Миколаївщину. Окрім розповсюдження так званих народних цілителів, знахарів, гіпнотерапевтів, екстрасенсів і т.п., в одному Миколаєві діє 7 клінік, що практикують лікування за допомогою нетрадиційних методів [4].

Миколаївщину характеризує високий рівень захворюваності дітей. Так, наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. середній рівень хворих дітей сягав 983,2 на 1 тис. [7, с. 33].

Негативно впливає на здоров'я населення Миколаївської області екологічна ситуація. В атмосферному повітрі міститься підвищена доля двоокису вуглецю, що сприяє формуванню гострих респіраторних інфекцій. Ризик захворювання підвищують такі елементи, як сірчаний ангідрид, окис азоту, фтористий водень, свинець, аміак, сірчаний вуглець, хлористий водень та ін. Неякісною залишається питна вода. Бар'єрну функцію водогінних споруд міста не забезпечено спеціальними методами очищення та знезараження, з питної води не знешкоджуються метали [11, с. 37].

Розпочинаючи з 1990-х рр., загострена в Миколаївщині ситуацію з захворюваністю на активний туберкульоз серед осіб різного віку. Причинами розповсюдження цієї хвороби стали різке падіння життєвого рівня населення, зростання кількості хворих на алкоголізм

і наркоманію, недостатній рівень диспансерної та профілактичної роботи серед населення області [7, с. 41]. Загалом, на рубежі ХХ–ХХІ ст. Миколаївська область мала в цій сфері в 1,1–1,4 рази вищі показники, ніж по Україні. Зауважимо, що такий рівень захворюваності спостерігається ще у п'яти областях [17, с. 142].

Говорячи про здоров'я психічного плану населення Миколаївщини в досліджуваній період, підкреслимо, що рівень захворюваності на розлади психіки та поведінки зріс у 1,4 рази і на 0,2 % менший, ніж загалом в Україні [6, с. 111]. Показники психічного здоров'я населення стабільні й не виявляють тенденції до зниження. Розлади психіки спостерігаються частіше в міських жителів, переважно у підлітків і дітей [6, с. 124]. Для покращення психічного здоров'я мешканців області потрібно створити висококваліфіковану мережу соціальної допомоги з організації психологічних прийомів роботи поглибленої психодіагностики, психокорекції, психотерапії й реабілітації – спеціальної підготовки соціальних працівників.

Що стосується поширення алкоголізму на теренах області, то його пік припадає на 1985 р. З 1981 по 2008 рр. у 1,7 рази знизився рівень хронічного алкоголізму, але з 2005 р. він поступово зростає. Цей тип захворювання в Миколаївщині складає 71,09 на 10 тис. населення, що нижче, ніж в Одеській (154,9) і Херсонській областях (169,3) і значно менше, ніж в Україні загалом – 134,4 [6, с. 141–142]. Найбільш поширений хронічний алкоголізм по Миколаївській області у місті Первомайськ і таких районах, як Казанківський, Новобузький, Снігурівський, Кривоозерський, Жовтневий, Очаківський [6, с. 146].

Соціально-економічна криза в період розпаду СРСР і становлення нових форм ринкових відносин негативно позначилися не лише на матеріальному становищі мешканців області, але й призвели до зростання алкогольних психозів на 30 % [6, с. 144]. Наголосимо, що стимулює рівень алкоголізму безробіття. Так, у Миколаївській області найбільший рівень хворих на алкоголізм – 58 % становлять особи, які не мають роботи і не навчаються в середніх чи вищих закладах освіти [6, с. 146].

Окрім соціально-економічних факторів поширення алкоголізму, є інші. Наприклад, в українському законодавстві, на відмінну від радянського, не забороняється самостійно виготовляти самогонні вироби. Заборонена лише нелегальна торгівля алкоголем. Але на державному рівні не вжито достатніх заходів задля прискінення таких спроб; розпочалося масове виробництво алкогольних сурогатів, уживання яких небезпечно для здоров'я. З 1999 р. в Україні не функціонують витверезники, крім того, українське телебачення захлиснула хвиля реклами алкогольних напоїв.

Лише в 2004 р. розпорядженням голови облдержадміністрації затверджено план комплексних заходів щодо посилення боротьби з реалізацією на внутрішньому ринку області незаконно виготовленої та імпортованої алкогольної й тютюнової продукції низької та підірваної якості [1, с. 28], проте означену проблему вирішити остаточно не вдається.

Загалом, Україна перебуває на 5 місці у світі за рівнем уживання алкогольних напоїв (15,60 л чистого спирту на рік), поступаючись Російській Федерації [15]. Як зазначалося вище, якість алкогольних напоїв часто не відзначається високою якістю.

Що стосується зростання рівня наркоманії в Миколаївській області, протягом 1981–1999 рр. кількість наркозалежних зростає у 31 раз, але з 2000 р. намітилася тенденція до зниження рівня цієї хвороби [6, с. 147]. У 1990-х рр. Миколаївська область стала однією з перших, що впроваджує наркологічні профілактичні огляди учнів навчальних закладів, адже займала перші місця за рівнем поширеності наркоманії в Україні. Організована робота дала певні результати: з 2000 р. показник зменшувався, що дало можливість області вийти на 8 місце [6, с. 149–150]. Серед підлітків 15–17 років рівень наркотоксикоманії знизився з 1,9 % у 1996 р. до 0,3 % – у 2003 р. [7, с. 54]. На жаль, згідно з даними прес-служби МВС України Миколаївщина з 2009 р. знову займає перше місце по країні за вказаним показником (79 чол. на 10 тис.) [12].

Зростання рівня наркозалежності має об'єктивні причини. Однією з них є депресивне становище населення, викликане низьким

економічним розвитком держави, що змушує людей не тільки вживати наркотики, але й продавати їх задля власного збагачення. Поширює наркоманію також збільшення кількості безпритульників, сімейних конфліктів, недостатня увага вихованню дітей. До того ж наркотичні засоби стали більш легкодоступними, на відміну у від радянських часів. Унаслідок високого рівня корумпованості наркобарони мають зв'язки з представниками органів правопорядку. Багато кримінальних елементів серед нелегальних мігрантів із країн третього світу та ромських таборів активно займаються поширенням наркотичних засобів. Також варто зауважити, що, продаючи наркотичні речовини легкого характеру, їх часто маскують під виглядом курильної суміші, яка офіційно не задокументована як наркотична речовина. Деякі елементи масової культури часто пропагують уживання наркотиків.

У наш час лікування наркоманії залишається малоефективним, незважаючи на досягнення медицини [6, с. 54].

Згідно зі статистикою ООН Україна станом на 2014 р. займала 6 місце у світі за рівнем смертності від наркотичних речовин – 104,9 на 1 млн. мешканців [16].

Не менш значною проблемою для Миколаївської області є розповсюдження захворювання на ВІЛ-СНІД. Уперше цю хворобу в регіоні зареєстровано в 1985 р. [6, с. 44]. Проте вже станом на 1995 р. нараховувалося 706 ВІЛ-інфікованих [6, с. 44]; на січень 2005 р. їх кількість збільшилася до 3390, з яких 322 дитини [6, с. 44]. Максимальна кількість інфікованих спостерігалася в Миколаєві, Вознесенську, Жовтневому і Миколаївському районах [6, с. 45]. У цілому на жовтень 2016 р. кількість ВІЛ-інфікованих на території Миколаївщини сягає 713,8 на 100 тис. чоловік, виводячи область на третє місце по Україні після Одещини і Дніпровщини [13].

Відзначимо, що аварія на Чорнобильській атомній електростанції розповсюдила променеву хворобу. На теренах Миколаївської області спостерігалася збільшення кількості осіб, прибулих із зони Чорнобильської катастрофи. Якщо в 1990 р. їх нараховувалося 1501 особа, то в 1996 р. чисельність досягла 7659

[10, с. 17]. Але кількість виданих посвідчень особам, постраждалим унаслідок аварії на Чорнобильській АЕС сягала 9221. Станом на 1994 р. рівень розповсюдженості променевих хвороб серед дорослих на території Миколаївщини сягав 1008,3 [10, с. 21]: цей показник нижчий порівняно з двома іншими областями України, які мають чинні атомні енергетичні комплекси: 1353,0 – у Київській, 1165,0 – у Житомирській; але вищий, ніж у Рівненській, – 825. Захворюваність серед дітей же найнижча від аналогічної у згаданих трьох областях [10, с. 22].

Звернемо увагу, що початок ХХІ ст. характеризувався певними позитивними зрушеннями у медичній сфері. Так, галузь охорони здоров'я Миколаївщини розвивається відповідно до ухваленої рішенням обласної ради Концепції розвитку охорони здоров'я населення Миколаївської області та Заходів виконання Концепції, затверджених розпорядженням голови облдержадміністрації від 8 грудня 2000 р. Концепція приймалася відповідно до виконання Указу Президента України № 1313 «Про концепцію розвитку охорони здоров'я населення України» від 7 грудня 2000 р. У медичній сфері розпочалося активне фінансування найбільш проблемних програм. У період 2001–2003 рр. активно фінансувались заходи: «Діти України», «Цукровий діабет», «Боротьба з туберкульозом», «Профілактика і лікування артеріальної гіпертензії», «Онкологія», «Здоров'я нації» та інші [1, арк. 18]. Загалом було виділено коштів на суму 3,4 млн. грн., що ці кошти пішли на придбання товарів довгострокового користування для лікувально-профілактичних закладів області (медичне обладнання, оргтехніка, автомобілі швидкої допомоги) [2, арк. 19].

Завдяки запровадженню Програми в 2000–2003 рр. фінансування заходів охорони здоров'я зросло в 1,6 рази, заробітну плату працівникам медичної галузі збільшено у 2 рази, закупівлю медикаментів – на 32,5 %, харчування – у 2,2 рази [1, арк. 19].

Задля формування цілісної системи соціальної реабілітації дітей-інвалідів у Миколаївській області введено в дію новий Центр дитячої ортопедії та реабілітації у складі Державного комплексу ранньої соціальної

реабілітації дітей-інвалідів із найсучаснішим медичним обладнанням [3, арк. 30].

Протягом дії Програми в 2000–2004 рр. збільшилося фінансування пільг на 48,2 %; водночас фінансування субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг зменшилося на 45,2 %. Ці скорочення пов'язані зі змінами в чинному законодавстві України та зростанням доходів і пенсій громадян [3, арк. 31]. Ветеранам-інвалідам Другої світової війни до 60-річчя закінчення війни було видано 19 автомобілів марки «Таврія» [3, арк. 37].

З грудня 2001 р. функціонує Центр реінтеграції бездомних громадян, розрахований на 50 ліжко-місць. Діяльність Центру спрямована на відновлення втрачених прав і повернення до самостійного, повноцінного життя бездомних громадян та осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі. Створення такого центру дає можливість реалізувати їх громадянські права, гарантовані Конституцією України, а також запобігання поширенню інфекційних захворювань. Надаються відповідні послуги: тимчасове проживання, триразове харчування, медична допомога, комплекс побутових послуг (користування лазне-пральним комплексом та оброблення речей у дезкамері), б/к одяг і взуття, юридичні послуги (відновлення паспортів, реєстрація, отримання ідентифікаційного номеру) – сприяння у призначенні пенсій і держдопомоги, сприяння у встановленні групи інвалідності, сприяння в оформленні в будинки-інтернати [18].

Попри деякі покращення в галузі охорони здоров'я Миколаївщини, загалом не розв'язано багато проблемних питань сфери. Так, Програма економічного і соціального розвитку Миколаєва на 2017 р. наголошує,

що найбільш актуальною проблемою закладів охорони здоров'я залишається незадовільний стан матеріально-технічної бази. Також зберігається тенденція до збільшення показників поширеності та розповсюженості хронічних захворювань, що стимулює зростання контингентів тих хворих, яким держава гарантує отримання медичної допомоги на пільгових умовах. Таке явище потребує значного грошового забезпечення з обласного бюджету. Проте виділення коштів на охорону здоров'я все ще не достатнє [14, с. 69].

У дослідженні «Інфраструктура регіонів України. Пріоритети модернізації», поряд із висвітленням розвитку медичної системи Миколаївщини, звернено увагу на наявні проблеми. Зокрема, зроблено висновок про неможливість забезпечення належного рівня надання медичної допомоги населенню області. Залишається ряд завдань і проблемних питань, що потребують вирішення у процесі реформування галузі охорони здоров'я області: вирішення кадрового питання; подальший розвиток мережі амбулаторій загальної практики сімейної медицини в м. Миколаєві, обладнання сімейних амбулаторій відповідно до табеля оснащення, оптимізація ліжкового фонду, подальше вдосконалення роботи денних стаціонарів [8, с. 37].

Отже, в досліджуваній період стан медикодемографічної ситуації Миколаївщини, дійсно, сягає високого рівня напруженості й потребує відповідних реформ. Крім того, в області спостерігається високий рівень захворюваності населення на туберкульоз, наркоманію, ВІЛ-СНІД, захворювання дітей та ін. Попри певні позитивні зрушення, не вжито достатніх заходів для належного покращення ситуації в цій сфері.

Список використаних джерел

1. Державний архів Миколаївської області (Далі – ДАМО): Ф.: 6121, оп. 1, спр. 416. 209 арк. [Рішення тринадцятої сесії Миколаївської обласної ради четвертого скликання від 17 грудня 2003 р. N 1-3. Том 1].
2. ДАМО: Ф.: 6121, оп. 1, спр. 464. 186 арк. [Рішення двадцять першої сесії Миколаївської обласної ради четвертого скликання від 30 грудня 2004 р. N 1-10. Том 1].
3. ДАМО: Том 1. Ф.: 6121, оп. 1, спр. 742. 203 арк. [Рішення двадцять сьомої сесії Миколаївської обласної ради п'ятого скликання від 26 березня 2009 р. N 1-10].
4. Альтернативная медицина. Клиники нетрадиционной медицины в Николаеве [Електронний ресурс]. URL: http://www.medicina.mk.ua/service/alternativnaja_medicina/.
5. Гаркуша О. М. 65-та річниця утворення Миколаївської області: історія, сучасність, перспективи. Миколаївщині – 65: становлення, розвиток, перспективи. Матеріали обласної науково-практичної конференції 19 вересня 2002 р. Миколаїв: Атол, 2002. 138 с.;
6. Громадське психічне здоров'я населення Миколаївщини: витоки, події і особи в діяльності обласної психіатричної служби (1830-2009 рр.) / А.Ф. Кісельов, С. Г. Хотіна, В. І. Очколяс, А. А. Педак. Миколаїв: Іліон, 2010. 332 с.

7. Діти Миколаївщини. Витоки і розвиток медичної і соціальної допомоги дітям (1789-2004 рр.) / укл.: А. Ф. Кісельов, С. Г. Хотіна, В. О. Єремчук, В. Б. Шатохін. Миколаїв: МДУ імені Сухомлинського, 2006. 143 с.
8. Інфраструктура регіонів України. Пріоритети модернізації. Аналітичне дослідження // ГО «Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень», Фонд імені Фрідріха Еберта. Київ, 2017. 71 с.
9. Кісельов А. Ф., Черно В. С., Наконечний І. В., Руденко А. О. Демографічна ситуація та захворюваність населення Миколаївської області (1991-2013 рр.) // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Біологічні науки. 2015. № 1. С. 32–35.
10. Киселев А. Ф., Шишкин В. Н., Стадніченко А. В. Оценка здоровья лиц, пострадавших в результате аварии на Чернобыльской атомной электростанции, по материалам Николаевской области 1990–1996 гг. Николаев, 1998. 66 с.
11. Кисельов А. Ф., Клочко В. И. Распространённость и эпидемиологическая характеристика инфекционных болезней Николаевской области в динамике за 200 лет (1789–1998 гг.). Николаев 1999. 79 с.
12. Николаевская область заняла первое место в стране по числу зарегистрированных наркоманов [Електронний ресурс]. Преступности NET. URL: <https://news.pn/ru/criminal/31266>
13. Поширення ВІЛ-інфекції в Україні. Слово і діло. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.slovodilo.ua/2016/11/08/infografika/suspilstvo/poshyrennya-vil-infekcziyi-v-ukrayini>.
14. Програма економічного і соціального розвитку міста Миколаєва на 2017 р. Миколаїв, 2016 р. 86 с.
15. Рейтинг стран мира по уровню потребления алкоголя на душу населения. Рассчитан по методике Всемирной организации здравоохранения (World Health Organization). [Електронний ресурс]. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/rating-countries-alcohol-consumption/info>
16. Рівень країн світу за рівнем смертності від наркотичних речовин. Статистика Організації об'єднаних націй. [Електронний ресурс]. URL: https://stats.unodc.org/sys/rpt?reportfile=wdr-mortality-all&REGION=ALL&REGION_label=All&SUBREGION=__ALL&SUBREGION_label=All&COUNTRY=__ALL&COUNTRY_label=All+%2894%29&format=html&fullscreen=true&showtoc=true#state:0
17. Туберкульоз Миколаївщини: події, факти та особи в діяльності протитуберкульозної служби області (1900-2011 рр.): монографія / А. Ф. Кісельов, С. Г. Хотіна, П. В. Георгієв, О. О. Пархоменко. Миколаїв: Іліон, 2013. 304 с.
18. Центр реінтеграції бездомних громадян. Миколаївська міська державна адміністрація. [Електронний ресурс]. URL: <https://mkrada.gov.ua/content/centr-reintegracii-bezpritulnih.html>;
19. Шишкін, В. М. Розвиток системи охорони здоров'я на Миколаївщині за роки існування області Миколаївщині – 65: становлення, розвиток, перспективи. // Матеріали обласної науково-практичної конференції 19 вересня 2002 р. Миколаїв: Атол, 2002. 138 с.
20. Яценко Л. Д., Коломієць О. О. Регіональний аспект соціальної напруженості в Україні: стан, фактори формування та шляхи подолання. Аналітична доповідь. Київ: Нац. ін.-т стратегічних досліджень, 2015. 23 с.

References

1. Al'ternativnaya medicina. Kliniki netradicionnoj mediciny v Nikolaeve [Elektronnij resurs]. URL: http://www.medicina.mk.ua/service/alternativnaja_medicina/.
2. Garkusha O. M. 65-ta richnitsya utvorenniya Mikolaïvs'koï oblasti: istoriya, suchasnist', perspektivi. Mikolaïvshchini – 65: stanovlennya, rozvitok, perspektivi. Materiali oblasnoï naukovo-praktichnoï konferencii 19 veresnya 2002 r. Mikolaïv: Atol, 2002. 138 s.;
3. Gromads'ke psihichne zdorov'ya naseleння Mikolaïvshchini: vitoki, podii i osobi v diyal'nosti oblasnoï psihiatrichnoï sluzhbi (1830-2009 rr.) / A. F. Kisel'ov, S. G. Hotina, V. I. Ochkolyas, A. A. Pedak. Mikolaïv: Ilion, 2010. 332 s.
4. Diti Mikolaïvshchini. Vitoki i rozvitok medichnoï i social'noï dopomogi dityam (1789-2004 rr.) / uкл.: A. F. Kisel'ov, S. G. Hotina, V. O. Eremchuk, V. B. SHatohin. Mikolaïv: MDU imeni Suhomlins'kogo, 2006. 143 s.
5. Infrastruktura regioniv Ukraïni. Prioriteti modernizacii. Analitichne doslidzhennya // GO «Polis'kij fond mizhnarodnih ta regional'nih doslidzhen'», Fond imeni Fridriha Eberta. Kiïv, 2017. 71 s.
6. Kisel'ov A. F., CHerno V. S., Nakonechnij I. V., Rudenko A. O. Demografichna situaciya ta zahvoryuvanist' naseleння Mikolaïvs'koï oblasti (1991-2013 rr.) // Naukovij visnik Mikolaïvs'kogo derzhavnogo universitetu imeni V. O. Suhomlins'kogo. Seriya : Biologichni nauki. 2015. № 1. S. 32–35.
7. Kiselev A. F., SHishkin V. N., Stadnichenko A. V. Ocenka zdorov'ya lic, postradavshih v rezul'tate avarii na CHernobyl'skoj atomnoj elektrostancii, po materialam Nikolaevskoj oblasti 1990–1996 gg. Nikolaev, 1998. 66 s.;
8. Kiselyov A.F., Klochko V.I. Rasprostranyonnost' i epidemiologicheskaya harakteristika infekcionnyh boleznej Nikolaevskoj oblasti v dinamike za 200 let (1789–1998 gg.). Nikolaev 1999. 79 s.
9. Nikolaevskaya oblast' zanyala pervoe mesto v strane po chislu zaregistrirrovannyh narkomanov [Elektronnij resurs]. Prestupnosti NET. URL: <https://news.pn/ru/criminal/31266>
10. Poshirennya VIL-infekcii v Ukraïni. Slovo i dilo. [Elektronnij resurs]. URL: <https://www.slovodilo.ua/2016/11/08/infografika/suspilstvo/poshyrennya-vil-infekcziyi-v-ukrayini>.
11. Programa ekonomichnogo i social'nogo rozvitku mista Mikolaeva na 2017 r. Mikolaïv, 2016 r. 86 s.
12. Rejting stran mira po urovnyu potrebleniya alkogolya na dushu naseleniya. Rasschitan po metodike Vsemirnoj organizacii zdavoohraneniya (World Health Organization). [Elektronnij resurs]. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/rating-countries-alcohol-consumption/info>
13. Riven' kraïn svitu za rivnem smertnosti vid narkotichnih rechovin. Statistika Organizacii ob'ednanih nacij. [Elektronnij resurs]. URL: https://stats.unodc.org/sys/rpt?reportfile=wdr-mortality-all@ION=ALL@ION_label=All&SUBREGION=__ALL&SUBREGION_label=All&COUNTRY=__ALL&COUNTRY_label=All+%2894%29&format=html&fullscreen=true&showtoc=true#state:0
14. Tuberkul'oz Mikolaïvshchini: podii, fakti ta osobi v diyal'nosti protituberkul'oznoï sluzhbi oblasti (1900-2011 rr.): monografiya / A. F. Kisel'ov, S. G. Hotina, P. V. Georgiev, O. O. Parhomenko. Mikolaïv: Ilion, 2013. 304 s..
15. Centr reintegracii bezdomnih gromadyan. Mikolaïvs'ka mis'ka derzhavna administraciya. [Elektronnij resurs]. URL: <https://mkrada.gov.ua/content/centr-reintegracii-bezpritulnih.html>;

16. SHishkin, V. M. Rozvitok sistemi ohoroni zdorov'ya na Mikolaivshchini za roki isnuvannya oblasti Mikolaivshchini – 65: stanovlennya, rozvitok, perspektivi. Materiali oblasnoi naukovopraktichnoi konferencii 19 veresnya 2002 r. Mikolaiv: Atol, 2002. 138 s.;
17. Yacenko L. D., Kolomic' O. O. Regional'nij aspekt social'noi napruzhenosti v Ukraïni: stan, faktori formuvannya ta shlyahi podolannya. Analitichna dopovid' / Kiïv: Nac. in.-t strategichnih doslidzhen'. 2015. 23 s.

Віталій Кучер. Медикодемографическая ситуация в Николаевской области конца ХХ - начала ХХІ в.

В предлагаемой статье проанализированы актуальные проблемы развития медикодемографической ситуации в Николаевской области в конце ХХ - начале ХХІ в. Определен уровень распространения болезней на территории области, установлены их истоки и уровень заболеваемости населения. Проанализированы материально-техническое состояние учреждений здравоохранения и предпринятые попытки улучшить медикодемографическую ситуацию в области. Выявлены причины, которые негативно повлияли на развитие медицинской сферы.

Ключевые слова: Николаевская область, медикодемографическая ситуация, уровень заболеваемости, здравоохранение, лечебно-профилактические учреждения, экология, материально-техническая база.

Vitaliy Kucher. The medical demographic situation in the Mykolaiv region of the late ХХ - beginning of the ХХІ century

The proposed article analyzes the actual problem of development of the medical demographic situation in the Mykolaiv region at the end of the ХХ - at the beginning of the ХХІ century. Characterization of scientific works on this subject is given. The level of disease spread in the region is determined, their origins and the morbidity of the population are found out. The impact of the environmental situation on the health of the population of Mykolaiv region is demonstrated. The description of housing and living conditions is given and their negative impact on the health of the residents of Mykolaiv region is explained. The growth rates of active tuberculosis among the residents of Mykolaiv region are analyzed. The changes in the medical field and their consequences are evaluated. The main factors that negatively affect the medical demographic situation in the region are identified. The reasons for the increase in craving for non-traditional treatments are substantiated. Attention is paid to the health of the mental plan and specific diseases in the field. Prerequisites for the spread of alcoholism and drug addiction in the region are analyzed. The methods of control of these diseases are evaluated. On the basis of statistical material the level of morbidity among children of the Nikolaev area is determined. The problems of the spread of AIDS in the territory of Mykolaiv region are involved. The impact of the Chernobyl accident on the spread of radiation diseases among the population of the region has been determined. Attention was drawn to the positive developments in the medical field at the beginning of the 21st century. Based on the material studied, their consequences and disadvantages were evaluated. The logistical condition of health care institutions and the attempts to improve the medical demographic situation in the region are analyzed. Based on the material studied, the problems of this field and the ways of their further solving are determined.

Keywords: Mykolaiv region, medical and demographic situation, morbidity, health care, medical establishments, ecology, material and technical base.